

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Fideicommissis, Primogenitvris, Et Majoratibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. CXXII. Romana successionis de Fabritiis. Substitutio compendiosa filio impuberi instituto in re certa, An intra tempus pupillaris atatis sit directa, ita ut trahatur ad totum, etiam ad bona ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74060](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74060)

Pro matre stant duæ decisiones, quæ videntur punctuales post Merlin. de legit. decis. 22. & 63, ex ea ratione, quod institutio ad favorem dictæ filie est in re certa, in qua propterea non intrat substitutio pupillaris, maxime ubi concepta est per verba communia, sed dicitur omni tempore fideicommissaria, quæ comprehendere non potest dictam summam relictam pro legitima rejiciente omne onus.

Verum quamvis dictæ decisiones videantur satis proxima, ita ut apud judicem de partibus magnam impressionem facere possint, attamen bene perpensa materia, de juribus matris valde dubitari potest; siquidem ubi etiam conclusio in dictis decisionibus firmata admitteretur pro regula, adhuc tamen plures urgent limitationes casui nostro applicabiles, quæ licet solæ ac singulariter consideratæ suas responsiones ac difficultates habere possent, attamen unitæ ponere videntur rem in claris, cum totum pendeat à voluntate disponentis, quæ ex pluribus etiam imperfectis perfecta deduci solet ex regula, ut singula quæ non profunt, &c.

Primo siquidem, quia non verlamur in simplici compendiosa, de qua dubitari valeat, an pupillarem in matris præjudicium contineat, in quo puncto pro matre est plena decis. 139. post Merlin. de legitima, aliàs apud Carill. decis. 183. nam verlamur in pupillari expressa, dum pupillaris ætatis testator expressam mentionem facit juxta decis. 84. & 101. coram Buratto, quæ sunt repetite dec. 431 par. 2. & 639. par. 1. recen. Et in puncto testatoris, qui unicam filiam pupillam in dote instituit, ac fratres hæredes universales scripsit, plenè aliis cumulatis Altograd. latè agens de materia cons. 91. nu. 1. cum sequen. volum. 1. Data enim expressa pupillari, nihil refert dispositionem esse de re certa, quoniam hic est propriè casus in cap. si pater de testam. in 6. ut latè probant deducti per Fusar. q. 117. num. 1. Altograd. ubi supra Amat. var. res. cap. 15. num. 9. & admittitur in allegatis decisionibus Buratt. ac per alios passim, quoties sola institutio facta est in certis bonis, non autem substitutio, cum sola quæstio sit, ubi etiam substitutio ad testatoris bona est restricta, in qua etiam allegati verius ostendunt, data expressa mentione pupillaris ætatis, illam remanere directam: sed quidquid sit de istius puncti veritate, non oportet eum examinare dum quæstio cessat in terminis nostris, quia substitutio est principaliter ac indefinitè directa personæ absque restrictiva bonorum, ibi, *morendo &c. li. substituisco, &c.*

Secundo illativè, quoniam intrat altera limitatio conclusionis, quoties scilicet substitutio non est restricta ad rem certam, sed est generalis ac indefinita, dum substitutio est illa, quæ totum regulat non autem institutio, ut apud allegatos cum aliis per Merlin. de legit. lib. 3. tit. 2. quæst. 14. num. 22. & seq. & num. 46. Fusar. dicta quæst. 117 & quæst. 241. nu. 48. Mantie. decis. 367. num. 4. & 5. Rot. in Casenaten. hereditatis 20. Novembris 1652. Pentingero; nil obstante, quod testator ibidem disponat, ut ad substitutos vadat, & redeat dicta dos, quoniam ista verba sunt ampliativa non autem restrictiva præcedentis substitutionis simpliciter, ac indefinitè factæ, factæ, ut dicitur per Mantie ubi supra num. 3. & seq.

Tertio ob conjecturam resultantem ex illo verbo, vadat & redeat, quod esse directam firmatur apud Buratt. dicta decisione 84. num. 4. & 12. & decis. 101. num. 5.

Quarto ob alteram conjecturam resultantem à dispositione, ut dicta dos integra, ac sine aliqua detractione vadat ad substitutum, hoc enim fortif-

simum præbet voluntatis argumentum, quod pupillarem directam facere voluit, ut patet apud Buratt. dicta decis. 84. num. 11. & 101. num. 4. Merlin. dicto lib. 3. tit. 2. quæstione 14. num. 22. quæst. 241. num. 42. ubi nempe institutio facta est in re certa pro legitima, cujus summam dicta dos non excederet, licet hæc sit debilis, atque communiter rejecta.

Sexto quia verbum, substituit, non est ad bona, sed ad personam, unde licet sit communis assumit operationem directi Mantie. dicta decis. num. 8.

Septimo ob illam clausulam, pleno iure, ponderant cumulati per Fusar. dicta quæst. 241. Licet enim num. 51. referat tenentes contrarium tamen vel dicta contraria sententia recipienda venit, quoties testator ulterius progrediendo præse prohibet detractiones, cum Odo de Fusar. deducti dubitent solum de hac conjectura quoties ad dictam detractionem prohibendam referri potest, vel saltem negari non possunt ista conjectura cum aliis considerata sit ponderis, quodque aliàs coadjuret, maxime talis verisimiliter videtur testatoris intentio, et dispositio concepta est ad favorem fratris, ætatis ad exclusionem uxoris binubarum verisimiliter facta ut ponderatur dicta decis. 367. coram Mantie. fine; Licet enim hæc circumstantia de per se sit ponderis, attamen aliàs coadjuvat.

Non obstant dictæ decisiones 22. & 63. postea Tum quia in illis casibus non concurrunt conjecturæ: ubi etiam quia non agebatur de pupillari expressa, sed de sola compendiosa, ac etiam non solum institutio, sed etiam substitutio præse restricta ad bona testatoris, atque particularem in legato contentam, ut continetur decis. 22. num. 3. in fine, ibi la dicta verba & in dicta 6. ibi substituit in sup. ad dicto legato; Immo in dicta eodem num. 6. expressè admittitur, quod substitutio non est restricta ad certa bona testatoris, sed est indefinita, quod tunc sola institutio non impedit effectum substitutionis directæ pupillaris; Pro ut in dicta decis. 139. apud eundem de legit. aliàs apud Carill. decis. 183. quæ facta per re, tota vis constituebatur in restrictione ad bona testatoris, ac etiam quia agebatur de simplici compendiosa, nulla facta mentione pupillaris, unde videtur quod causa suas habet difficilissimè quia in materiis conjecturalibus, verum ac tutum iudicium dari potest, idcirco honestam concordiam; hæc tamen responsio, quæ dum, quod mihi innorescat, controversæ specialis defuit, eredo quod juxta consilium committentem terminaverit.

**ROMANA
SUCCESSIONIS
DE FABRITIIS**
PRO
MONASTERIO TURRIS SPECULONENSIS
ET CONSORTIBUS
EVM
PETRO DOMINICO DE FABRITIIS
Casus disputatus coram A. C. sapientissimi
concordiam.
Substitutio compendiosa facta filio
puberi instituto in re certa, in re

tra tempus pupillaris ætatis sit directæ, ita ut trahatur ad totum, etiam ad bona propria pupilli.

S V M M A R I V M.

1. *Casus controversie.*
2. *An datur substitutio pupillaris directæ, ubi agitur de pupillo instituto in re certa.*
3. *De distinctione cum qua datur theoria.*
4. *De doctrina Imol. in cap. Raynucius.*
5. *Text. in cap. Raynucius, an fundetur in favore pia causa.*

D I S C. CXXII.

Damasus de Fabritiis moriens, hæredem universalem instituit Petrum Paulum fratrem, Laurentio autem filio impuberi jure institutionis pro legitima & toto eo &c. reliquit scut. 200. dictoque Laurentio in pupillari ætate, vel aliis quodcumque sine filii morienti substituit eundem Petrum Paulum fratrem, unde facto casu mortis dicti Laurentii in pupillari ætate superstitite Marlo avo materno, ac dicto Petro Paulo, hic deinde moriens hæredem scripsit Petrum Dominicum, qui adversus dictum Monasterium aliosque consortes hæredes Marii interim defuncti, ac possessores bonorum obvenientium ex aliis successioneibus dicto pupillo delatis, coram A. C. immisionem petiit ad universa bona ad pupillum spectantia.

Hujus autem controversiæ decisio pendebat à puncto, an dicta substitutio esset directæ pupillaris vel fideicommissaria; isto enim secundo casu certum erat, quod actori nulla competeat actio; non quidem ad bona propria pupilli absque dubio sub fideicommissaria substitutione non cadentia, neque ad scut. 200. à Damaso testatore relicta, dum vix adæquabant legitimam filio debitam liberam ac exemptam à quocumque onere fideicommissi; si verò eramus in primo casu, tunc res erat plana pro actore, quoniam substitutio expressa pupillaris in suis directis terminis remanens, dicitur testamentum pupilli, totamque ejus substantiam capit.

Scribentes pro actore totam vim constituebant in decisionibus 84. & 101. Buratti repetitis decis. 639. par. 1. & 431. par. 2. recent. & in conf. 91. Altograd. lib. 1. ubi ceteri cumulatur, & cum quibus ego etiam processu respondendo pro veritate in Aefina disc. precedentis; verum pro reis conventis scribens, volensque dictas ac alias auctoritates totamque quæstionem maturius examinare; observabam, casum de quo agitur in dictis decisionibus Rotæ curam Buratto esse ab isto diversum; ibi enim agitur de diversa quæstione, ubi scilicet filio impuberi in universa hæreditate instituto datus est substitutus cum compendiosa per verba tamen præ se ferentia restrictionem ad hæreditatem, seu bona propria testatoris, ad effectum inspiciendi, an sit operativa matre existente in medio, & an illam excludat nec ne à legitima, in quibus etiam terminis agitur decis. 120. par. 7. & decis. 31. par. 9. recent. & apud Mamie. decis. 367.

Non tamen erat iste casus nostræ quæstionis, in qua agebatur de filio impuberi in re certa instituto, unde propterea intrat alia diversa quæstio, an scilicet substitutio ei facta, sit omni tempore fideicommissaria, quem casum non percutiunt dictæ decisiones, sed potius alia quæ à me tanquam Advocato deducebantur, nempe decis. 22. & decis. 63. post

Merlin. de legit. quarum prima est repetita decis. 509. par. 4. diversificata ut ex auctoritatibus in contrarium adductis illa Altograd. solum esset controversiæ congrua.

In his igitur terminis quæstionis derivata à dispositione textus in cap. si pater. de testam. in 6. Quidquid ad clientum defensionem tanquam Advocatus deducerem; ad veritatem tamen reflectendo, visis pluribus ex nostris antiquioribus, comperii quod ad propositum casus controversi, in quo concurrebat temporum dinumeratio cum mentione mortis in ætate pupillari, veritas in eo consisteret, quod si substitutio, etiam ad certam rem ordinata est juxta casum positum per Bart. in l. Centurio ff. de vulgari n. 35. & tunc omnino vera ac recipienda sit ejusdem Bart. traditio ibidem n. 18. & seq. ut scilicet non obstante, quod in figura pupillaris substitutio concepta esset, quoties non est per verba directæ civilia, sed per verba communia, vel directæ non civilia, sit omni tempore fideicommissaria, ut quidquid dicant Angel. conf. 148. Soccin. sen. conf. 117. lib. 4. Soccin. jun. conf. 95. volum. 1. & ceteri relati per Fusar. de substit. quæst. 241. n. 33. firmant ibidem Alex. num. 89. & conf. 45. n. 9. lib. 1. Ripa in eadem l. Centurio n. 52. & seq. Roman. conf. 58. & 200. utrobique, n. 1. Bald. conf. 170. lib. 1. conf. 110. in principio & 121. nu. 3. lib. 5. Castrens. conf. 114. n. 5. in fin. volum. 1. & ceteri per Fusar. quæst. 116. nu. 8. & latius dicta quæst. 241. nu. 36. qui in hac residet, eamque canonizavit Rota in allegatis decisionibus 22. & 63. post Merlin. de legit. Atque videtur in puncto juris genuina veritas, cum dispositio textus in l. cohæredi d. fin. ff. de vulgari procedat, ubi institutus in re certa non dato alio cohærede remanet hæres in toto, qualis erat casus Angeli, secus autem ubi adest hæres universalis, quoniam in effectu institutus in re certa quidquid parum fundatè deducat Altograd. in hac parte scribens, non ad veritatem, sed more consulentium ad causæ opportunitatem dicto conf. 91. ex ferè omnium sensu ad hunc effectum remanet loco legatarii, licet pro salvando testamento à vitio præteritionis dici possit hæres ob honorabilem titulum institutionis, juxta legis præceptum ita institutus; ideoque in foro ab hac sententia non videtur recedendum, nisi particulares facti circumstantiæ diversam testatoris voluntatem ostendant, ut in dicta Aefina disc. precedentis.

Verum quia hæc Bart. traditio videtur contraria dispositioni text. in cap. si pater de testam. in 6. ubi agitur de substitutione facta filii impuberi in certa re instituta, & tamen deciditur eam intrâ pupillarem ætatem esse directam; hinc proinde Imola in cap. Raynucius de testam. num. 183. tres adhibet solutiones; Primò scilicet quod Bart. malè loquatur; Secundò quod ejus opinio procedat de jure civili non autem de jure canonico; Et tertio quod dicta theoria procedat, ubi etiam substitutio facta est in ipsa re certa, secus autem si esset simplex ac indeterminata, quia nempe filio impuberi in re certa instituto, pater cum dinumeratione temporum, alium simpliciter substituisset, ita ut substitutio ad personam, non autem ad rem directæ esset.

Duas præcedentes solutiones utpotè frivolas, malèque fundatas omnes rejiciunt; tertiam verò tanquam solidam ac veram communi calculo recipiunt, scribentes, præsertim in l. Centurio Alex. num. 29. las. num. 36. Ripa num. 154. Galiaul. num. 328. in fin. Costa par. 3. vers. 1. incipiens de filio ad filium num. 25. idem Alex. conf. 45. num. 9. lib. 1. Peregr. de fideic. art. 24. numer. 57. Menoch. conf. 362. num. 20. Fusar. quæst. 241. num. 48. Man-

deis. 367. num. 1. & admittitur in allegatis decisionibus 22. & 63 post Merlin de legit. utrobique nu. 6. apud quos ceteri habentur.

Omnes istæ auctoritates derivant à dicta originali traditione *Imola in dicto cap. Raynutius num. 183. in fin. qui movetur ex contraria decisione tex. in dicto c. si pater*, super qua tamen ipsum equivocasse mihi videbatur, quoniam quidquid sit de ratione piæ causæ ibidem substitutæ, cujus favore ac speciali privilegio non datur hæc distinctio verborum resultans à subtilitatibus juris civilis, quibus non subjacet pia causa, sola naturali veritate contenta, ut bene *Abb. conf. 32. num. 2. cum sequen. par. 2. Tirp. quell. de privil. piæ causæ 44. & habetur supra disc. 108. & 109.* (Licet istam non esse illius textus rationem dicat *Rota apud Mantua. dicta deis. 367. num. 9.*) casus illius decisionis est, quod alio filio impuberi hæredi instituto in universum prædefuncto, jam successerat filia quamvis originariè in certa re instituta, ita ut penes eam universa hæreditas consolidata esset, proindeque non amplius hæres in re certa censenda veniret, loco legatarii habenda, sed erat hæres universalis, quod optimè advertit *glos. ibidem verbo, Eidem filio in fine*, ita ut verè text. non decidat casum controversiæ, neque opinioni *Barr. advertetur*, ideoque nullum habere videatur fundamentum solutio *Imola*, eatenus recepta, quatenus urgeat ratio evitandi jurium contradictionem seu correctionem, quæ verè nulla concurrat.

Et licet in eodem text. versic. *Premissa namque*, insinuari videatur, etiam substitutionem de filio ad filium censeret debere directam; attamen id incidenter profertur, non autem ad controversiæ decisionem in eo puncto non residentem; acetiam quia cum Papa id asserere videatur ex ratione convenientiæ personarum; hinc proinde id rectè recipiendum veniret in eo casu, quia ibi erant ambo ex liberis testatoris, ut advertit *glos. eodem verbo, eidem filio*, cum tunc verisimilis testatoris voluntas accedere dicatur favore filii superstitis, verisimiliter magis dilecti, quam quicumque filii morientis hæres.

Vnde si casus esset integer, atque versaremur in temporibus, quibus dicti nostri majores fortunam habuerunt præoccupandi locum, forsan improbabile non esset hunc *Imola* intellectum utpotè in minùs vero præsupposito fundatum refellere; verum quia omnes illum receperunt, ita ut non de facili habeatur qui contrarium firmet; hinc proinde temerarium dicebam in foro velle contrarium sustinere, ac propterea consului concordiam, quæ controversiæ finem dedit.

HORTANA BONORVM

PRO

ARTEMISIA MANCINELLA

CUM

SOCIETATE CONFALONIS
LOCI CANAPINÆ.

Casus disputatus coram A.C. & resolutus
pro Artemisia.

An quando substitutio pupillaris tacita

contenta sub compendiosa substitutio pupillo univèrsaliter instituta habeat vim omninò directæ, etiam excludat matrem à legitima, vel potius censenda sit omni temporis deicommissaria.

S Y M M A R I U M

- 1 **F**acti series.
- 2 **P**upillaris expressa excludit matrem à legitima, & quod etiam tacita contenta sub compendiosa.
- 3 **D**e dicta questione, an tacita contenta sub compendiosa excludat matrem, & datur regula decisionis questionis.
- 4 **V**bi adest expressa vel conjecturalis voluntas testatoris, tunc etiam facta mentione pupillaris tacite non excluditur.
- 5 **E**x quibus desumatur voluntas non faciendi pupillarem.
- 6 **F**avor piæ causæ, an in hoc operetur.
- 7 **Q**uid in hoc operetur transitus matris ad fundum, & qualitas favorabilis substituti.

D I S C. CXXIII

Testator duos habens filios unum ad primam, alterum in pupillari substituto, secundum, istos hæredes instituit cum recipere eos, data facultate adulto administrandi, ut in aliquando, pro ut sibi visum esset, in casu mortis secundi filii, qui Laurentius nuncupaverat, que filius, nulla facta mentione pupillaris tacite (per verba præcisa) in bonis hereditariis quæ venissent, & non aliis substituit piæ Societatis matris; Defunctis autem, primò dicto filio ab intestato, deinde verò altero in eadem pupillari, superstiti Artemisia secunda uxor respectivè, quæ tanquam filii hæres omnia hereditaria possidebat, contra istam dictionem, & substitutionem jam purificatam, iudiciali substitutione instituit eorum A.C.

Ex parte Artemisiam res conventa non intervenit, immo immisionis competentia ad rem remanentia post factas detractiones, quæ præstant, legitima scilicet ex utriusque filii parte (cum ultimus erat primi hæres,) necnon creditum maternarum dicti alterius filii primogeniti, ac prælegatum scilicet 500, huic etiam substituto sub expressa dispositione non impugnatam; verò autem scribentes pro Societate adiret tendebant pupillarem contentam sub compendiosa, capere omnia utpotè continentem testamentum etiam ipsius pupilli, ideoque excludere matrem à legitima juxta text. cum ibi notatis in cap. si pater de testamentis in sexto; & in specie pupillaris tacite contentæ sub compendiosa hanc operationem faceret contra matrem, præsertim favore causæ piæ, quæ videbatur specialis decisio coram Mantua de verborum & latius deis. 120. par. 7. reser. cum ibi allegatur etiam deducebantur ea, quæ pro ratione dabantur habentur apud Carill. deis. 187. in principio, & decisio haberetur etiam repetita deis. 139. post l. de legitim. nimirum se diffundendo circa verborum, quibus testator, scilicet pro